

1. **רמב"ם הלכות חמץ ומצה פרק ז** הלכה א מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל חמשה עשר בניסן שנאמר +שמות י"ג+ זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים כמו שנאמר +שמות כ'+ זכור את יום השבת, ומנין שבליל חמשה עשר תלמוד לומר והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ואף על פי שאין לו בן, אפילו חכמים גדולים חייבים לספר ביציאת מצרים וכל המאריך בדברים שאירעו ושהיו הרי זה משובח.
2. **מאירי מסכת פסחים דף קטז עמוד** הסומא אף הוא חייב בהגדה וכן מוציא בה את האחרים ואע"פ שכתוב בה בעבור זה והסומא אינו יכול ליחד והיה לנו להוציאו מכלל זה וכמו שאמרו בענין סורר ומורה בנו זה ולא סומין כמו שהתבאר במקומו מ"מ הרי מצה ומרור לפניו ויכול ליטלם ולהגביהם :
3. **בית יוסף אורח חיים סימן תעג** כתב רבינו ירוחם (שם מב ע"ד) סומא פטור מלומר הגדה כמו שפטור מכל המצות ומ"מ חייב בכל מדרבנן ולהוציא הרבים יכול להוציא למאן דאמר מצה בזמן הזה דרבנן דאתי דרבנן ומוציא דרבנן וכך פשוט בפרק ערבי פסחים (קטז): פירוש ומברך עכ"ל ויש לתמוה עליו דלא פטרו מכל המצות אלא רבי יהודה בפרק החובל (ב"ק פז.). ולית הלכתא כוותיה ומיהו מה שכתב דמכל מקום חייב בכל מדרבנן כ"כ התוספות בפרק החובל (ד"ה וכן דבור שני) אליבא דרבי יהודה :
4. **שו"ת חתם סופר חלק א (אורח חיים) סימן טו** וכתב פרי"ח וז"ל, ואין להתעקש ולומר דביציאת מצרים דכתיב ביה זכירה והוא בפה כדמוכח פ"ב דמגלה אינו מוציא אחרים י"ח, דליתא דהא קי"ל בפרק לולב הגזול שומע כעונה עכ"ד. ודבריו האחרונים הללו מאוד תמוהים דאם זכירת יציאת מצרים דפרק ע"פ חמיר משום דזכירה משמע בפה א"כ דק"ש נמי הא מהאי קרא דלמען תזכור נפקא שהיא דרשת בן זומא שלא זכה בה ראבי"ע, וא"כ בכל בקר וערב צריך לזכור בפה ואיך יוציא הסומא י"ח, אבל הדבר אינו כמו שחשב הרב ז"ל אלא מ"ע דליל פסח הוא מוהגדת לבנך ובעי בודאי הגדה בפה, ... ועיין במנין המצות להרמב"ם שבראש היד החזקה ושבספר שרשים מצוה קנ"ז שלא הביא רק לשון הקרא והגדת לבנך, וברפ"ז מחמץ ומצה צירף לזה גם פסוק זכור את היום ע"ש, ועכ"פ ביום ההוא בעי אמירה בפה בלי ספק ולכן צריך שיוציאו מי שהוא חייב.
5. **תרומת הדשן סימן קלז** שאלה: בע"פ כשיוציאים מבהכ"נ בערבית עדיין יום הוא, שרי לקדש על הכוס ולהתחיל הסדר מבעוד יום או לאו? תשובה: יראה דלא שרי למיעבד הכי, דהתוס' ומרדכי ואשירי ריש ע"פ כתבו בשם הר"י דאורליני"ש, דאין מצות מצה ומרור אלא בלילה ממש. וא"כ אע"ג דקודם שיסיים האגדה/ההגדה/ ויגיע לאכול מצה ומרור יהיה לילה ממש, מ"מ כוס של קידוש שהוא אחד מד' כוסות גם אכילת שאר ירקות ויתר שינוי דעבדינא כדי שישאלו התינוקות, וכ"ש האגדה עצמה בעי נמי דליהוי בשעת שראוי לאכול מצה ומרור, דכל הני אמצות מצה ומרור שייכי, וגמרינן ודרשינן והגדת לבנך כו' בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. ר"ל בשעה שראוי לאכול מצה ומרור, דהא מבעוד יום נמי היה יכול להניח לפניו. וא"כ ע"כ אין לומר האגדה/ההגדה/ קודם הלילה ממש, והשינוי נמי אין כאן דרך כדי שישאל הבן ויגיד לו האב. וקידוש נמי הואיל וכוסו בכלל ד' כוסות מן הרמוזים בלשון גאולה במצה שהיא זכר לחירות, א"כ כולו צריכין שיהא לילה ממש.
6. **ש"ע א"ח תעב** סעיף א יהיה שלחנו ערוך מבעוד יום, (א) כדי לאכול מיד כשתחשך; ואף אם הוא (ב) בבית המדרש, יקום מפני (ג) שמצוה למהר ולאכול בשביל התינוקות שלא ישנו, (ד) אבל לא יאמר קידוש (ה) א <א> עד שתחשך. **משנה ברורה** (ד) אבל לא יאמר קידוש - ר"ל דלא תימא [ג] כיון שמצוה למהר יתחיל הקידוש וההגדה מבעוד יום כמו שמצינו בשבת ויו"ט שיכול להוסיף מחול על הקודש ולקדש ולאכול מבעוד יום וכנ"ל בסימן רס"ז קמ"ל דלגבי פסח אינו כן לפי שאכילת מצה הוקשה לפסח שנאמר על מצות ומרורים יאכלוהו ופסח אינו נאכל אלא בלילה והקידוש צריך להיות בשעה [ד] הראויה למצה ועוד דכוס של קידוש [ה] הוא אחד מארבע כוסות וכולו בתר הגדה ומצה ומרור גרירי :
7. **ביאור על ספר המצוות לרס"ג** (הרב פערלא) עשין עשה לג איברא דחזינא ליה לרבינו הגאון ז"ל שלא מנה מצות ספור יציאת מצרים במנין העשין. והוא דבר מתמיה טובא לכאורה דהא הו"ל עשה המפורשת בקרא דכתיב והגדת לבנך ביום ההוא וגו'. ואמנם רבינו הגאון ז"ל איננו יחיד בדבר זה. שגם הבעל הלכות גדולות והר"א הזקן והר"ש בן גבירול ז"ל לא מנו עשה זו במנין העשין שלהם. ואף שהרשב"ץ ז"ל (בזה"ר עשין סי' ל"ב) רצה לפרש בכוונת הרשב"ג ז"ל שם דכוונתו למנות עשה זו עיין שם בדבריו. מכל מקום לא משמע הכי כלל מלשון הרשב"ג ז"ל שם עיין שם. וכבר דחה פירושו זה בנתיב מצותיך (דקיי"ט ע"א) עיין שם. וגם להרא"ם ז"ל ביראים ראיתי שהשמיט מצות עשה זו ולא מנאה במנין המצות עיין שם. והיינו משום שנמשך אחר הבעל הלכות גדולות וכדרכו ז"ל. ומיהו בדעת רבינו הגאון ז"ל אפשר לומר דלשיטתו אזיל עפמשי"כ בתשוי הרא"ש ז"ל (כלל כ"ד סי' ב') וז"ל וששאלת למה אין מברכין על ספור ההגדה. הרבה דברים צוה הקדוש ברוך הוא לעשות זכר ליציאתנו ואינו מברכין עליהם וכו' אלא שצוה הכתוב לעשות המעשה ומתוך כך אנו זוכרין יציאתנו ולא דוקא הגדה בפה אלא אם ישאל מפרשין לו וזהו ההגדה לצד שזוכרין יציאת מצרים עכ"ל עיין שם. ומבואר מדבריו ז"ל דליכא מצוה בספור יציאת מצה אלא ע"פ שאלת הבן. וכדכתיב והי' כי ישאלך בנך וגו'. ומבואר דס"ל דמאי דאמרינן בפרק ע"פ חכם בנו שואלו וכו' ואם לאו הוא שואל את עצמו עיין שם. מדרבנן בעלמא הוא. אבל מדאורייתא ודאי ליכא חיובא אלא להשיב על שאלת הבן

8. **שו"ת משנה הלכות חלק יג סימן סח** ולאות שהנני משתעשע בדבריו היקרים והחשובים בעיני מאד, בחזון עובדיי סי' כ"ג הביא חזות קשה מה שמצא להגאון מהר"א בשו"ת חסד לאברהם (מה"ת א"ח סי' נ"ד) הטעם שאין מברכין על מצות הגדה וסיפור יציאת מצרים לפי שכלל גדול שכל מצוה שהיא סמיכה למצוה אחרת ואי אפשר לקיים השניה בלתי הראשונה לא תיקנו לברך על השניה כמ"ש הרמב"ן בס' המצות (שורש י"ב) בענין הפרשת תרומות ומעשרות ונתינתן שהן שתי מצות ההפרשה והנתינה ואינו מברך אלא על ההפרשה ולא על הנתינה וכן אנו נאמר שכיון שמצות סיפור יציאת מצרים בלילה הזה היא נסמכת למצות אכילת מצה שנאמר בעבור זה לא אמרתי אלא בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך ופשיטא דמי **שאיין לו מצה** ומרור פטור מסיפור יצ"מ וכן נראה מתה"ד (סי' קכ"ח) לענין אכילת קטן מצה ע"פ לכן כיון שמצות ההגדה תלוי באכילת מצה כיון שמברך על המצה העקרית אינו מברך עוד על סיפור יצ"מ, ומעכ"ג תמה עליו דפשיטא דמי שאין לו מצה ומרור בליל פסח אין מעכבות המצוה של סיפור יצ"מ וכן מצא בפמ"ג (מש"ז סוסי' תפ"ה) בפשיטות שמצות מצה ומרור אינה מעכבת סיפור יצ"מ וצ"מ לפי עומק ורוחב בינתו לספר המצות (רס"ג עשין ל"ז דף קפ"ז ע"א) ובשמים רא"ש (סי' קע"ג) ורשב"ץ בפי' ההגדה וכן משמע לכאורה ממכילתא פי' בא, והגר"י פערלא רצה להבין כן גם בדעת רבינו הגדול בעל הלכות גדולות שהשמיט מנין המצוה סיפור יצ"מ ודחק עצמו הרבה, ומעכ"ת דחה דבריו. ולפענ"ד מאד צדקו דברי מעכ"ג שסיפור יצ"מ אינו תלוי באכילה ואם אין לו לאכול אעפ"כ חייב בסיפור. גם בעיקר הטעם לכאורה צ"ע דא"כ דתלוי במצוה נימא הכי נמי כמו בהפרשת תרומה ונתינתה דאיכא ב' מצות מברכין על הראשונה הכ"נ כיון דסיפור יצ"מ הוא קודם אכילת מצה ומרור וכ"ש פסח א"כ היל"ל לברך על הסיפור ולא על המצה או המרור לפי הדמיון הנ"ל. ומיהו לעצם החידוש בענייני יציאת מצרים אלא באופן אחר לפמ"ש הרמב"ם פי"א מהל' ברכות ה"ח שכל מצוה שעשייתה היא גמר חיובה מברך בשעת עשייתה. וכל מצוה שיש אחר עשייתה ציוי אחר אינו מברך אלא בשעה שעושה הציוי האחרון. כיצד העושה סוכה או לולב או שופר או ציצית או תפילין או מזוזה אינו מברך בשעת עשייתה אשקב"ו לעשות סוכה או לולב וכו' מפני שיש אחר עשייתה ציוי אחר, ואימתי מברך בשעה שישב בסוכה או כשינענע הלולב וכו' ע"ש ועיין ארחות חיים (לונל באריכות) ביאור הדברים נראה דכל מצוה שיש כאן מצוה ואח"כ ציוי אחר אופן עשייתה מברך על השני ולא על הראשון וא"כ י"ל דהכ"נ הרי איכא מצוה לספר ביציאת מצרים והגדת לבנך אבל יש עוד ציוי שני לאכול מצה ומרור וק"פ וכיון דמצות סיפור הוא קודם האכילה שפיר מברכין על הציוי האחרון כן חשבתי כבר לפי הנ"ל.

9. **שו"ת הרא"ש כלל כד סימן ב** וששאלת: למה אין מברכין **על ספור ההגדה**. הרבה דברים צוה הקב"ה לעשות זכר ליציאת מצרים ואין אנו מברכין עליהן; כגון: הפרשת בכורות וכל המועדים. שאין צריך להזכיר בהפרשת בכורות שאנו עושין אותו זכר ליציאת מצרים, אלא שצוה הקב"ה לעשות המעשה ומתוך כך אנו זוכרין יציאת מצרים. ולא דוקא הגדה בפה, אלא אם ישאל מפרשין לו (וזהו ההגדה לצד שזוכרין יציאת מצרים).

10. **רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב ה חלק ד דף מב טור ג** החלק הרביעי. אין מברכין על **קריאת ההגדה** כמו במגלה אף על פי שהיא מצוה שנא' למען תזכור וגומר וכתב רבי' פרץ לפי שכבר אמרו בקדוש זכר ליציאת מצרים

11. **ספר כלבו סימן נ** ואינו **מברך על ההגדה** לפי שאינה אלא ספור דברים, ויש נותנין טעם אחר לפי שזאת היא מצוה שאין לה קצבה שאפילו בדבור בעלמא בספור יציאת מצרים יוצאין אלא שכל המרבה הרי זה משובח,

12. **חידושי הגר"ח פסחים דף קטז עמוד א** במצות והגדת לבנך הנה בכל לילה יש מצוה של זכירת יציאת מצרים, וא"כ מה נתוסף בליל פסח במצות סיפור יציאת מצרים שאין בזכירה של כל השנה. ונראה לומר, שיש ג' חילוקים בין המצוה של זכירת יציאת מצרים להמצוה של סיפור יציאת מצרים: א) לקיים מצות זכירה אין צריך אלא להזכיר לעצמו יצ"מ, אבל בסיפור יציאת מצרים המצוה היא לספר לאחר דרך שאלה ותשובה כדכתיב "והיה כי ישאלך בנך וגו' ואמרת אליו" וכדכתיב "והגדת לבנך וגו'". ובהגדה הבן שואל מה נשתנה והאב משיב עבדים היינו, וההלכה היא שאפילו אם אחד לבדו צריך לשאול לעצמו ולומר עבדים היינו כדרך סיפור לאחר. ב) בסיפור צריך לספר כל ההשתלשלות, וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, ולקיים מצות זכירה סגי בזכירת יציאת מצרים לחוד. ג) מצוה לספר טעמי המצוות של אותו הלילה, כמ"ש במשנה (פסחים קטז ע"א) רבן גמליאל היה אומר כל שלא אמר שלשה דברים אלו בפסח לא יצא ידי חובתו, ואלו הן פסח מצה ומרור, פסח על שום מה וכו' מצה על שום וכו' מרור על שום וכו'. וגי' ענינים אלו מפורשים ברמב"ם פי"ז מהל' חו"מ, דבהל' א' כתב מצות עשה של תורה לספר בנסים ונפלאות שנעשו לאבותינו במצרים בליל ט"ו בניסן שנאמר זכור וגו', ומנין שבליל ט"ו ת"ל והגדת לבנך וגו'. ועוד כתב שם (בהל' ב') מצוה להודיע לבנים ואפילו לא שאלו שנאמר והגדת לבנך, לפי דעתו של בן אביו מלמדו, כיצד אם הוא קטן או טפש וכו', ואם היה הבן גדול וחכם וכו', וצריך לעשות שינוי בלילה הזה כדי שיראו הבנים וישאלו ויאמרו מה נשתנה וכו', אין לו בן אשתו שואלתו וכו', היה לבדו שואל לעצמו. ועוד כתב שם (בהל' ד') וצריך להתחיל בגנות ולסיים בשבח, כיצד מתחיל ומספר שבתחלה היו אבותינו בימי תרח ומלפניו כופרים וטועין אחר ההבל, וכו' ומסיים בדת האמת שקרבנו המקום לו והבדילנו מהאומות וקרבתנו ליחודו, וכן מתחיל ומודיע שעבדים היינו לפרעה במצרים וכל הרעה שגמלנו, ומסיים בנסים ונפלאות שנעשו לנו. ועוד כתב שם (בהל' ה') כל מי שלא אמר שלשה דברים אלו בליל חמשה עשר לא יצא ידי חובתו וכו'. ומסיים הרמב"ם: ודברים האלו כולן נקראין הגדה, עכ"ל. חזינן להדיא שכל ג' חילוקים אלו כולן נקראין הגדה ונכללין בהמצוה של "והגדת לבנך" בהמצוה של סיפור, וכיון שמצות צריכות כוונה צריכין לכוין לצאת המצוה בג' דברים אלו. [א"ה, ע"ע בעמק ברכה בענין הגדה אות א'].